

Hírek-Röviden

Lapunk munkatársa, KCSZTA László ez év februárjában lemondott az "AETAS" főszerkesztői tisztéről. Indoklásul fokozott megterhelését hozta föl. A múlt évben TMB ösztöndíjat kapott bölcsészdoktori értekezésének elkészítéséhez. Ezenkívül résztvesz a Középkori Magyar Történeti Tanszék tudományos és oktatási munkájában. Szerkesztőségünknek továbbra is tagja marad.

A szerkesztőség GREKSZA Attilát /IV.évf. történelem - magyar/ választotta Kosztá utódjául. Egyúttal PIKÓ András /III.évf. történelem - K-Európa spec.képzés/ és PRIBELSZKI Jánost /III.évf. történelem - magyar/ beválasztotta az "AETAS" szerkesztőségébe.

Raffay Ernő a JATE BTK Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszékének adjunktusa 1987 februárjában védte meg "Az erdélyi helyzet az 1918-1919-es polgári demokratikus forradalom idején" című kandidátusi értekezését. A Bíráló Bizottság elnöke L.Nagy Zsuzsa /MTA TTI/, az opponensek Hajdu Tibor /MTA TTI/ és Polányi Imre /JPTE/ voltak. Raffay Ernő munkája a Magvető Könyvkiadó gondozásában a közeljövőben könyvalakban is megjelenik.

1987 februárjában védte meg Almási Tibor, a JATE BTK Történeti Segédtudományok Tanszéke tudományos segédmunkatársa a "Rogérius és egyházi felettesei" című bölcsészdoktori értekezését. A Bíráló Bizottság elnöke Dr.Szántó Imre egyetemi tanár volt. A védést követő színvonalas szakmai vitában felszólalt Karácsony Béla /JATE Központi Könyvtár igazgatója/, Kristó Gyula egyetemi tanár /JATE BTK/ és Szádeczky-Kardoss Samu egyetemi tanár /JATE BTK/

Mindkettőjüknek gratulálunk!

Múlt év novemberében jelent meg a debreceni HATÁR második száma. Az irodalmi, irodalompolitikai írások mellett tanulmány olvasható a magyarországi beszolgáltatási rendszer kialakulásáról és működési

mechanizmusáról /Virágh László/ és egy 1945-ös interjú Petru Grozával. A lapot "Hallgató irodalom - beszélő irodalom" c. cikk zárja, melyben a jelenlegi magyarországi egyetemi diákkiadványokról tudhatjuk meg a HATÁR szerkesztőinek véleményét /köztük a szegedi Harmadkorról és az AETAS-ról is/.

1987. szeptember 8-11. között Szegeden tartja VIII. kongresszusát az Európai Latinamerikanista Történészek Társasága /AHILA/. A kongresszus témája: Egyház, vallás és társadalom Latin-Amerika történetében. A hét szekcióban 20 perces előadásokkal folyó munkában, amelyek kronológiailag 1492-től 1945-ig terjednek, 150 kutató mintegy 130 előadással jelezte részvételét. Az önköltséges rendezvényen résztvevők döntő többsége külföldi, a kongresszus hivatalos nyelve a spanyol és a portugál lesz. A házigazdát, a JATE Középkori Egyetemes Történeti és Latin-Amerika Története Tanszékét a Kongresszus megrendezésében a JATE, az Állami Egyházügyi Hivatal, a MTA Elnöksége, az MTA Világgazdasági Kutatóintézete és Szeged Megyei Város Tanácsa támogatja.

Dr. Csernus Sándor adjunktus /A JATE BTK Középkori Egyetemes Történelem és Latin-Amerika Története Tanszék/ visszatért Franciaországból, ahol 1981. novemberétől 1986. októberéig, mint magyar lektor tevékenykedett. Magyar nyelvet heti kettő, magyar civilizáció történetét heti egy órában oktatta a Lyon III. egyetemen. Ez évtől Nyugat-Európa V. - XV. századi történetéből tart előadásokat és szemináriumokat. Doktori disszertációját a Zsigmond kori Közép-Európa és Franciaország kapcsolatáról írta. Jelenleg a területiális fejedelemségek, ezen belül Burgundia történetével foglalkozik.

Februárban, híven a hagyományokhoz, a JATE külföldön járt régészszakos hallgatói diákköri előadásokban számoltak be az ásatásokról és az ott szerzett tapasztalataikról.

Cseh Júlia, Pál Gabriella, Pölös Andrea, Kertész Róbert nyáron két hétig a lódzi egyetem vendégeiként vettek részt egy középkori telep feltárásán. Ez cserekapcsolat, lengyel régészjelöltek is járnak ásatásokra Csongrád megyében.

Pávai Éva Görögországban volt három hétig. Diavetítéses előadásán a krétai kutatások eredményeit és Athenben, a Nemzeti Múzeumban ki-

állított leleteket mutatta be.

Cseh Júlia és Pál Gabriella 10 napig Ausztriában jártak az ősszel, a bécsi múzeumok kiállításairól hoztak diákat, és beszámoltak a Grazban és Salzburgban látottakról.

Isztl László az ELTE öt régészhallgatójával együtt vett részt egy hónapig Svájcban egy neolit kori cölöpfalu feltárásán, Neuchatel mellett. Erről az ásatásról és Bern, Zürich, Neuchatel, Thun múzeumai-ban készült diáiból tartott előadást.

A Régész TDK '87-ben további hallgatóit küldi lengyelországi ása-tásokra, két fő pedig Angliába kapott meghívást.

Március végén hagyta el a nyomdát a Harmadkor hatodik száma, melyben Danilo Kis Királyok és bolondok könyve című elbeszélése is olvasható Bojtár B. Endre fordításában. A számot Takács József szerkesztette.

A Középkori Egyetemes Történeti TDK újabb megbízást kapott a Világtörténet című folyóirat szerkesztőségétől. Skandinávia középkori történetével foglalkozó blokkba német, angol, francia, orosz nyelvű tanulmányok fordítása kerül. Megjelenése a Világtörténet 1988/1. számában várható.

A JATE Filozófia TDK-ja 1986 őszén négy előadásból álló sorozatot szervezett "Képek a középkori filozófia történetéből" címmel.

Az előadók az MTA Filozófiai Intézetének munkatársai voltak. Először GÁBOR György a keresztény bölcelet kialakulását és a benne fellelhető pogány hatásokat ismertette. VIDRÁNYI Katalin a görög egyház-atyákról, majd ezt követően "Eriugenától Abelárdig" címmel TURGO-NYI Zoltán tartott előadást. KLIMA Gyula "Logika és metafizika a nagy-skolasztkában" c. előadása zárta a sorozatot.

1987 tavaszán két előadásra kerül sor a TDK szervezésében. STEIGER Katalin az antik bölcelet kialakulásáról, CSEJTEI Dezső pedig a spa-nyol egzisztencializmusról fog beszélni.

Ez év márciusában az "AETAS" - előadássorozat keretében két budapesti történészt hívott meg szerkesztőségünk.

Március 12-én ROMSICS IGNÁC /a Hungarológiai Kutató Intézet igaz-gatóhelyettese/ vázolta föl Bethlen István politikai pályáját, majd 26-

án GERŐ ANDRÁS /az ELTE Művelődéstörténeti Tanszékének adjunktusa / "A dualizmus korának politikai magatartásformái" címmel tartott előadást.

ROMSICS - akinek a közeljövőben monográfiája jelenik meg Bethlen Istvánról - ismertetésének súlypontját a magyar politikus Trianont megelőző politikai tevékenységére /1901-től volt parlamenti képviselő/ és miniszterelnökségének korszakára helyezte.

Bethlen a századforduló utáni politikai struktúra jobboldalának reprezentánsa: elkötelezett agrárius / Károlyi Sándor híve/ és a magyar kormány nemzetiségi politikájának jobboldali bírálója. Az offenzív nacionalizmust hirdető, főleg erdélyi származású politikusok csoportjához - Bartha Mikós, Beksics Gusztáv, Rákosi Jenő - tartozott. Céljuk egy lehetséges válsághelyzetre való felkészülés volt, amit telepítési politikával és nemzetiségellenes választójogi rendszerrel kívántak megelőzni.

Bethlen politikai tehetségére, rugalmasságára mi sem jellemzőbb, hogy Trianon után - bár konzervatív ideológiájából mit sem engedett - belátva a nemzetközi helyzet pillanatnyi megváltoztathatlanságát, gyakorlati politikájának alapjául a status quo-t fogadta el. Ennek érdekében kezdetű tárgyalásokat Romániával, elismerve Erdély elszakadását Magyarországtól. Cserében e tartomány teljes autonómiáját kérte. A román politikusok azonban csak a Renner-féle kulturális autonómiát ajánlották fel, így a kölcsönös megnemértés miatt megszakadt a párbeszéd. Belpolitikájának közismert tényei az SZDP-vel kötött paktum és a királypuccsok elleni fellépés, melyek hozzájárultak az ország bel- és külpolitikai stabilizálódásához.

A demokráciához való viszonya - politikai engedményei ellenére - mindvégig ellenző maradt. Ő vitte keresztül a kormányban a nyílt választás rendszerének újbóli bevezetését. Romsics szerint ennek a ténynek a retrográd szerepe relatív. Azokban a szomszédos államokban /Csehszlovákia kivételével/, ahol bevezették az általános és titkos választójogot előbb-utóbb a diktatúra valamelyik típusa váltotta fel az amúgy is gyenge polgári kormányzatot. Ellenben Magyarországon a Bethlen vezérletével kiépített konzervatív jellegű, de alkotmányos rendszer 1944-ig funkcionált.

Végezetül röviden vázolta a miniszterelnökség utáni pályaszakaszt, amikor Bethlen Gömbössel szemben a "liberális konzervativizmus" érté-

keit védte. A világháború alatt - amelyben Magyarország részvételét súlyos hibának tartotta - egy oldalon állt az antifasiszta demokratikus ellenzékkel. A demokratizálás szükségességét azonban továbbra sem ismerte el.

GERŐ ANDRÁS a dualizmus kor magyar pártjainak vezető garnitúráját - a parlamenti képviselők - az őket befolyásoló szociális, politikai és mentális tényezőket vizsgálta.

A dualizmus szerkezeti ellentmondása, amely a stabilitás érdekében lehetetlenné tette a parlamenti pártok váltógazdaságát a kormányzásban, teremtette meg a választási korrupció nagyüzemi rendszerét Magyarországon. Ezzel azonban nem csak a kormánypárt élt, hanem az ellenzék is. Annál is inkább, mert parlamenti képviselőnek lenni jó üzletnek számított. A kétes eszközökkel elért karrier eltüntette a szembenálló pártok képviselői közt a "különneműséget". Azonos eszközök használata, azonos logikát szült mindkét oldalon. A magyar politikai elit tagjainak gondolkodásában az etikum és a politikai érdek elszakadt egymástól. Leépültek a reformkori politikusok erkölcsös, puritán hagyományai.

A rendszer már említett ellentmondása - megváltoztathatatlan - az ellenzéki pártok emberei előtt bezútkította a "bekerülés" lehetőségét. Az erre való vágyódás azonban mindenekelőtt állt. Ennek az akadálnak a leküzdésére kevés legális lehetőség állt rendelkezésre. Így alakult ki az ún. "személyi piac" rendszere: rokoni szálak, népszerűség-hajhászó tettek figyelemfelkeltő botrányok. /Ez utóbbi módon került a Háza a kor több neves politikusa: pl. Ugron Gábor, Bartha Miklós/.

A parlamenten belül pedig ugyanennél az oknál fogva alakult ki a harsozó, mindenkit túlkiabáló, ultraradikális ellenzéki típusa. Így próbálták egyesek magukat fontos, a kormány által is figyelmet érdemlő személyiségnek eladni, akit netalán érdemes lecsendesíteni. Természetesen a juttatások, egyéni támogatások és engedmények eszközeivel. Másrészt kormányképességüket akarták bizonyítani. Ezek is okozói voltak a századforduló utáni egyre dühödtebb indulatoknak, parlamenti botrányoknak, eldurvult személyeskedéseknek.

Ez a kettősség - érdekegység, azonos módszerek, velük szemben a struktúra merevsége - alakította ki a magyar politikai elit kétlelkűségét: a baráti körben Kossuth-nótát éneklő 67-es, és a királyi fogadásra szóló meghívásért kilincselő függetlenségi politikus típusát.

A kétlelkűség mögött a rendszer alapvető társadalmi ellentmondása állt: a magyar politika intézői - szemben a reformkoriakkal - elszádkadtak az őket megválasztó rétegektől és saját "törvényeik" szerint működtek. Pozíciójuk megerősítését, jutalmazásukat kizárólag felülről várhatták.

1987 márciusának végén a JATE negyvenkét történész hallgatója tanulmányi kirándulást tett a Felvidéken. A kirándulást a Történeész Tanszékcsoport támogatta, amit a résztvevők ezúton köszönnek meg.

Az 1986/3-as szám borítóját SZEGI A. Zoltán készítette. Szerkesztőségünk utólagos elnézését kéri, hogy ezt az említett számban nem közölte.